רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוּס

אֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוּס. חָשׁוּב וְנִכְבָּד הָיָה בְּעֵינֵי רַבּוֹ, עַד שֶׁשִּׁבֵּחַ אוֹתוֹ מְאֹד וְאָמַר:

"אִם יִהְיוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם וְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוּס בַּכַּף הַשְּׁנִיָּה מַכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם"!

זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁגַּדְלוּתוֹ עוֹלָה עַל גַּדְלוּתָם שֶׁל כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל.

אֵיךְ הִגִּיעַ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר לְגַדְלוּת נַעֲלָה זוּ ?

לֹא תָּמִיד יָשַׁב רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ.

כְּשֶׁעֲדַיִן הָיָה צָעִיר, הָיָה עוֹבֵד בַּשָּׂדוֹת שֶׁל אָבִיו, וְעַד גִּיל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָיָה יוֹצֵא יוֹם יוֹם לַשָּׂדֶה, חָרַשׁ וְעָדַר, וּבְכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ לֹא לָמַד אֲפִילוּ פָּסוּק אֶחָד.

עוֹד כַּמָּה אַחִים הָיוּ לוֹ לְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר, וְגַם הֵם עָבְדוּ עִמּוֹ. הֵם חָרְשׁוּ בַּמִּישׁוֹר (בְּמָקוֹם יָשָׁר), וְהוּא, מִכֵּיוָן שֶׁהָיָה מֻמְחֶה בַּמְּלָאכָה, עָדַר בָּהָר.

יוֹם אֶחָד, בְּשָׁעָה שֶׁעָבַד בַּשָּׂדֶה, נִשְׁבְּרָה רַגְלָהּ שֶׁל הַפָּרָה, בְּעֶזְרָתָהּ הָיָה חוֹרֵשׁ, וּמֵאָז לֹא הָיָה יָכוֹל שׁוּב לַחָרוֹשׁ (הַחֲרִישָׁה בְּיָמִים הָהֵם נֶעֱשְׂתָה בְּעֶזְרַת בְּהֵמָה).

אַךְ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר לֹא הִצְטַעֵר עַל כַּךְ כְּלָל. לְהֵפֶךְ. הוּא אָמַר: "לְטוֹבָתִי נִשְׁבְּרָה רֶגֶל הַפָּרָה, מֵעַתָּה אוּכַל לַעֲזֹב עֲבוֹדָה זוּ, וְאֵלֵךְ לִלְמוֹד תּוֹרָה".

עָזַב רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אֶת בֵּית אָבִיו הֶעָשִׁיר וְעָלָה לִירוּשָׁלַיִם לִלְמוֹד תּוֹרָה אֵצֶל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי.

יָדַע רַבִּי אֶלִיעֶזֶר רַק דָּבָר אֶחָד שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִלְמוֹד תּוֹרָה, אַךְ לֹא יָדַע מֵהֵיכָן יִתְפַּרְנֵס, וְאַף לֶחֶם לֹא הָיָה לוֹ. כַּאֲשֶׁר הִתְגַּבֵּר עָלָיו הָרָעָב - וּבְכִיסוֹ לֹא הָיְתָה אַף פְּרוּטָה, וּכְפָסַע הָיָה בֵּינוֹ לְבֵין הַמָּוֶת - אָסַף רִגְבֵי (חֲתִיכוֹת) אֲדָמָה וְאָכַל אוֹתָם...

עָבַר זְמַן, וּמִפִּיו שֶׁל רַבִּי אֶלִיעֶזֶר נָדַף (יָצָא) רֵיחַ לֹא נָעִים (מִכֵּיוָן שֶׁלֹּא אָכַל כְּלוּם מִלְּבַד רִגְבֵי אֲדָמָה), וְכַאֲשֶׁר יָשַׁב וְלָמַד לִפְנֵי רַבּוֹ, הִרְגִּישׁ הָרַבִּי בְּרֵיחַ הָרָע.

פָּנָה אֵלָיו רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְשָׁאַל: "רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בְּנִי, הַאִם אָכַלְתָּ הַיּוֹם?"

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שָׁתַק.

חָזַר רַבָּן יוֹחָנָן עַל הַשְּׁאֵלָה - וְאִלּוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִמְשִׁיךְ בִּשְׁתִיקָתוֹ.

כַּאֲשֶׁר רָאָה רַבָּן יוֹחָנָן, כִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵינוֹ מֵשִׁיב, שָׁלַח תַּלְמִיד נֶאֱמָן לְאַכְסַנְיָתוֹ (לְמָקוֹם שֶׁשָּׁם גָּר) לִשְׁאֹל אֶת בַּעֲלֵי הָאַכְסַנְיָה אִם אָכַל שָׁם.

וּמַה הִתְבָּרֵר? -

בַּעֲלֵי הָאַכְסַנְיָה חָשְׁבוּ, כִּי בְּוַדַּאי אוֹכֵל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבֵית רַבּוֹ...

שָׁלַח רַבָּן יוֹחָנָן לְהָשִׁיב לָהֶם: "גַּם אָנוּ חָשַׁבְנוּ, כִּי בְּוַדַּאי אוֹכֵל הוּא בְּמָקוֹם בּוֹ הוּא יָשֵׁן - בְּבֵיתְכֶם, בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם כְּמַעַט שֶׁלֹּא אָבַד (נִפְטָר) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִתּוֹךְ רָעָב!"

קָרָא רַבָּן יוֹחָנָן לָרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְאָמַר לוֹ: "רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנִי, כְּשֵׁם שֶׁנָּדַף מִפִּיךָ רֵיחַ רַע בִּשְׁבִיל לִמּוּד הַתּוֹרָה, כָּךְ תִּזָּכֶה, וְרֵיחַ הַתּוֹרָה הַנִּפְלָא, אֲשֶׁר יֵצֵא בְּעוֹד יָמִים מִמֶּךָּ, יִתְפַּשֵּׁט מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ..."

**

בַּאֲחוּזָתוֹ שֶׁל הוֹרְקָנוּס הִמְשִׁיכוּ הָאַחִים לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, וְלֹא הִתְעַנְיְנוּ כְּלָל בְּגוֹרָלוֹ (בְּמַצָּבוֹ) שֶׁל אֲחִיהֶם.

בְּאַחַד הַיָּמִים פָּנוּ הָאַחִים לְהוֹרְקָנוּס אֲבִיהֶם וְאָמְרוּ:

"רְאֵה, אַבָּא, מַה עוֹלֵל (עָשָׂה) לְךָ אָחִינוּ אֶלְיעֶזֶר: הִפְסִיק לַעֲבֹד וְעָזַב אוֹתְךָ לְעֵת זִקְנָה: אֲבָל אַחֲרֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים (כְּשֶׁאַתָּה תִּפָּטֵר מִן הָעוֹלָם) וְנִצְטָרֵךְ לְהִתְחַלֵּק בִּירוּשָׁה שֶׁתַּשְׁאִיר לָנוּ, אָז וַדַּאי יָבוֹא לְבַקֵּשׁ אֶת חֶלְקוֹ!..."

שָׁמַע הָאָב אֶת טַעֲנַת בָּנָיו וְאָמַר: מָחָר אַעֲלֶה לִירוּשָׁלַיִם, וְשָׁם אֶדֹּר נֶדֶר (הַבְטָחָה, שֶׁעַל פִּי הַדִּין אָסוּר לְאָדָם הַמַּבְטִיחַ לַחֲזֹר בּוֹ מִמָּנָּה) שֶׁלֹּא אֶתֵּן לִבְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שׁוּם חֵלֶק מִכָּל רְכוּשִׁי הָרַב!"

בְּאוֹתוֹ יוֹם בּוֹ עָלָה הוֹרְקָנוּס לִירוּשָׁלַיִם, יָשְׁבוּ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי כָּל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל וְהֶאֱזִינוּ (הִקְשִׁיבוּ) לְדָרְשָׁתוֹ.

כַּאֲשֶׁר נִכְנַס הוֹרְקָנוּס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, כִּבְּדוּ אוֹתוֹ וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתוֹ בֵּין נִכְבָּדֵי יְרוּשָׁלַיִם.

כַּאֲשֶׁר סִיֵּם רַבָּן יוֹחָנָן לוֹמַר אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, פָּנָה אֶל תַּלְמִידוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבִקְּשׁוֹ, שֶׁיַּמְשִׁיךְ הוּא לְדָרֹשׁ וּלְהַסְבִּיר אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִידִים.

עָנָיו (אֵינוֹ מַחֲשִׁיב אֶת עַצְמוֹ) הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּבִתְחִלָּה סֵרֵב (לֹא רָצָה) וְאָמַר לְרַבּוֹ, כִּי אֵינוֹ יָכֹל לִדְרֹשׁ בָּרַבִּים, אֲבָל כָּל גְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים, וּבְרֹאשָׁם רַבָּן יוֹחָנָן, הִפְצִירוּ בּוֹ (בִּקְּשׁוּהוּ מְאֹד), עַד שֶׁנֶּאֱלַץ (הָיָה מוּכְרַח) לְמַלֵּא אֶת בַּקָּשָׁתָם וְהֵחֵל לוֹמַר אֶת דְּבָרָיו.

דָּרַשׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרָשָׁה כֹּה נִפְלָאָה, דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ כְּמוֹתָם מֵעוֹלָם, עַד אֲשֶׁר עַל כָּל דָּבָר שֶׁאָמַר, קָם רַבָּן יוֹחָנָן וּנְשָׁקוֹ עַל מִצְחוֹ, וְאִלּוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה שׁוֹאֲלוֹ: "רַבִּי, אֱמֶת הַדָּבָר, שֶׁכַּךְ אַתָּה לְמַדְתָּ אוֹתִי?"

אַךְ סִיֵּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶת דְּרָשָׁתוֹ, קָם הוֹרְקָנוּס עַל רַגְלָיו וְאָמַר לַנֶּאֱסָפִים:

"רַבּוֹתַי, בָּאתִי הֵנָּה כְּדֵי לִנְדֹּר, שֶׁבְּנִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא יִזְכֶּה בִּכְלוּם מִכָּל אֲשֶׁר אוֹרִישׁ לְבָנַי אַחֲרֵי פְּטִירָתִי, וְעַתָּה אוֹמֵר אֲנִי אֶת הַהֵפֶךְ: אֶת כָּל רְכוּשִׁי אֲנִי נוֹתֵן בְּמַתָּנָה לָרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנִי, וְאִילּוּ אֶחָיו לֹא יְקַבְּלוּ דָּבָר!"

שָׁמַע רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶת דִּבְרֵי אָבִיו וְנַעֲנָה: "וְאִילּוּ אֲנִי נוֹדֵר נֶדֶר, שֶׁלֹּא אֶקַּח מִן הַיְרוּשָׁה יוֹתֵר עַל אֶחָי כְּלוּם וְאֶתְחַלֵּק עִמָּהֶם שָׁוֶה בְּשָׁוֶה!".